

YENİ TÜRK EDEBİYATININ DEVİRLERİ VE GENÇ TÜRK EDEBİYATI BİRLİĞİ

Abdullah ACEHAN*

ÖZET

Bu çalışma, daha uygun olur düşüncesiyle, iki bölüme ayrıldı. İlk bölümde genel olarak edebiyat tarihi çalışmaları hakkında bilgi verildi. İkinci bölümde Genç Türk Edebiyatı Birliği ele alındı. Çok geniş bir zaman dilimi ve coğrafyayı kapsayan Türk edebiyatının şimdiye kadar birçok tasnifi yapılmıştır. Buradan yola çıkarak çalışmanın ilk bölümünde edebiyat tarihlerinin künyeleri verildikten sonra edebiyat tarihinin ne olduğu hakkında muhtelif ilim adamlarının görüşleri sıralandı. Yenileşme dönemi Türk edebiyatı, 1839 Tanzimat Fermanı'nın ilanından bu güne kadar olan zaman dilimini kapsadığı düşünülmektedir. Bu da yaklaşık olarak yüzyetmiş yıllık bir zamanı kapsayan bir dönemdir. Bu dönem için de birçok tasnif çalışması yapılmıştır. Çalışmada, yapılan bu tasniflerin değerlendirilmesinden sonra son olarak Genç Türk Edebiyatı Birliği üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Edebiyat Tarihi, Metot, Terim, Usul, Genç Türk Edebiyatçılar Birliği.

THE NEW ERA OF TURKISH LITERATURE AND YOUNG TURKISH LITERATURE ASSOCIATION

ABSTRACT

This study was separated into two parts, for this is more appropriate. In the first part, there is generally knowledge about history of literature studies. In the second part, Association of Young Turkish Literature is considered. There have been many classifications of Turkish Literature, which covers a wide range of time and geography. By this way, after the tags of literary history were given in the first part of the study, views of some certain scientists - about what history of literature was - were arranged in an order. It is considered that Turkish Literature in Refreshing period comprises the period from 1839 the declaration of administrative reform till today. This is a period about one hundred and seventy years. In this period there were many classification studies. In this study, after evaluating those classifications, finally Association of Young Turkish Literature is dwelled on.

Keywords: Literature, Literary History, Methods, Terminology, Rules, Young Turkish Authors Association.

Bu çalışma, daha uygun olur düşüncesiyle iki bölüm halinde kurgulanmıştır. İlk bölümde edebiyat tarihi ile ilgili çalışmalar sıralanarak bunların bir değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır; ikinci bölümde ise Genç Türk Edebiyatı Birliği adı verilen topluluk hakkında tanıtıcı bilgiler verilerek Türk edebiyatında yerine getirdikleri işlevler değerlendirilmiştir.

Gustave Lanson'a göre edebiyat tarihi, medeniyet tarihinin bir kısmıdır (Lanson; 1937, 5). Bizde edebiyat tarihi denince ilk akla gelen kişi olan Fuat Köprülü'ye göre edebiyat tarihi;

* Yard. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-mail: aace1968@hotmail.com.

medeniyet tarihinin en mühim kısmı olduğu gibi canlı bir tarih şubesidir. (Köprülü; 1986, 1). Türk edebiyatı tarihi ilgili olarak şimdiye kadar birçok şey yazılmıştır.¹ Bilinen ilk Türk edebiyatı tarihi Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniyye'dir (1306/1890) ve Abdülhalim Memduh'a aittir.² Abdülhalim

¹ Bu arada bazı araştırmacılar, edebiyat tarihi fikrine karşı oldukları gibi edebiyatın da bir tarihinin olabileceğini kabul etmemektedirler. W. P. Kerr ve T. S. Eliot bu görüşü paylaşmaktadır. (Wellek; 1983, 352).

² Abdülhalim Memduh'un bu eserinden önce bazı antolojiler veya -tam olmasa da- bazı edebiyat tarihleri mevcuttur. Fakat az önce de ifade ettiğimiz gibi hiçbirinin adı edebiyat tarihi değildir: Ziya Paşa: Harabat [1874], Ebuzziya Tevfik: Numune-i Edebiyat-ı Osmaniye [1879], Recaizade Mahmut Ekrem: Kudemadan Birkaç Şair [1885], Muallim Naci: Osmanlı Şairleri [1887], Mehmet Celal: Osmanlı Edebiyat Numuneleri [1893]. Tam olarak adı edebiyat tarihi olmasa da genel hatlarıyla, Türk edebiyatının tamamını veya bir bölümünü ele alan eselerden tespit edebildiklerim şunlardır:

1. A.Ferhan Oğuzkan, Türk Edebiyatı Tarihi [Tanzimat'a Kadar], İstanbul 1949
2. Abdullah Uçman, İsmail Parlatır, Nurullah Çetin vd, Tanzimat Edebiyatı, Akçağ Yayınları, Ankara 2006
3. Abdülhalim Memduh, Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye, Mahmutbey Matbaası, İstanbul 1306
3. Abide Doğan, İsmail Çetişli, Alim Gür vd, II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı, Akçağ Yayınları, Ankara 2006
4. Ağah Sırrı (Levent), Edebiyat Tarihi Dersleri, Maarif Matbaası, 3 Cilt, İstanbul 1932
5. Ağah Sırrı Levent, Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1973
6. Ahmet Hamdi Tanpınar, 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 1988
7. Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 5 Cilt, İstanbul 2008
8. Ahmet Oktay, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993
9. Alessio Bombaci, Storia Della Letteratura Turca, Nuova Accademia Editrice, Milano 1956.
10. Ali Ekrem, Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye, İstanbul 1328
11. Atilla Özkırımlı, Türk Edebiyatı Tarihi, İnkilap Kitabevi, İstanbul 2004
12. Cevdet Kudret Solok, Örnekli Türk Edebiyatı Tarihi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995
13. Celal Tahsin [Boran], Edebiyat Tarihi Dersleri, 1933
14. E. J. W. Gibb, Osmanlı Şiir Tarihi, [Çev:Ali Çavuşoğlu], Akçağ Yayınları, Ankara 1999
15. Faik Reşat, Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye, Zerâfet Matbaası, İstanbul (?).
16. Hasan Ali Yücel, Edebiyat Tarihimizden, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1957
17. Hıfzı Tevfik Gönensay, Nihat Sami Banarlı, Türk Edebiyatı Tarihi, [Başlangıçtan Tanzimat'a Kadar], Remzi Kitabevi, İstanbul 1941
18. Hıfzı Tevfik Gönensay, Türk Edebiyatı Tarihi, [Tanzimat'tan Zamanımıza Kadar], İstanbul 1944
19. Hüseyin Nihal Atsız, Türk Edebiyatı Tarihi, Işık Basımevi, İstanbul 1943
20. İbrahim Necmi Dilmen, Tarih-i Edebiyat Dersleri, Matbaa i Amire, İstanbul 1925
21. İbrahim Necmi Dilmen, Tanzimat Edebiyatı Tarihi Notları, Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Semineri, Alaeddin Kral Basımevi, Ankara 1942
22. İnci Enginün, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e [1839-1923] Yeni Türk Edebiyatı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2005
23. İnci Enginün, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2006
24. İsmail Habip Sevük, Avrupa Edebiyatı ve Biz, Remzi Kitabevi, 2 Cilt, İstanbul 1940
25. İsmail Habip Sevük, Edebi Yeniliğimiz, Remzi Kitabevi, İstanbul 1940
26. İsmail Habip Sevük, Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti Neşriyatı, No:62, Matbaa i Amire, İstanbul 1924
27. İsmail Hikmet Ertaylan, Türk Edebiyatı Tarihi, 2 Cilt, Bakü 1925
28. Kazım Yetiş, Dönemler ve Problemler Aynasında Türk Edebiyatı, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007
29. Kenan Akyüz, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, İnkilap Yayınları, İstanbul 1995
30. Koecherowa, Historia Literary Tureckiej, İM Yayınevi, Wrocław 1971
31. Komisyon, Türk Dünyası El Kitabı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 3 Cilt, Ankara 1992
32. Komisyon, Atatürk Devri Türk Edebiyatı, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2 Cilt, Ankara 1992
33. Komisyon, Türk Edebiyatı Tarihi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 4 Cilt, İstanbul 2006
34. Köprülüzade Fuat (Fuat Köprülü), Türk Tarih-i Edebiyat Dersleri, İstanbul 1329
35. Köprülüzade Mehmet Fuat (Fuat Köprülü), Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Matbaa, İstanbul 1926
36. Köprülüzade Mehmet Fuat-Şahabettin Süleyman, Yeni Osmanlı Tarih-i Edebiyatı, İstanbul 1913
37. M. Fatih Andı, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Edebiyatı, Yeni Şafak Kitaplığı, İstanbul 1995
38. Orhan Okay, Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2005
39. Mehmet Hayrettin, Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye Dersleri, Vilayet Matbaası, Konya 1330
40. Mahir Ünlü, 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı Tarihi, İnkilap ve Aka Yayınları, İstanbul 1987

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

Memduh ile başlayan edebiyat tarihçiliğimiz bugünlere kadar devam etmiştir.³ Hatta edebiyat tarihinin nasıl olması gerektiği hakkındaki görüş bildirenler de olmuştur:

1. Âdem Ceyhan, “Türk Tarih ve Edebiyatı Araştırmalarında Usûl Üzerine”, Yeni Türkiye [Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı-I], Ocak-Şubat 2002, N:43, s.429.
2. Ağâh Sırrı Levent, Türk Edebiyatı Tarihi Nasıl Hazırlanabilir-I, Türk Dili, 1 Haziran 1971, C. 24, No:238, s. 177
3. Ağâh Sırrı Levent, Türk Edebiyatı Tarihi Nasıl Hazırlanabilir-II, Türk Dili, 1 Temmuz 1971, C. 24, No:239, s. 261
4. Ağâh Sırrı Levent, Türk edebiyatı Tarihi Nasıl Meydana Gelebilir, Türk Dili, 1952, C. I, No:1, s. 3
5. Ali İhsan Kolcu, “Edebiyat Araştırmalarında Usûl Konusunda Örnek Bir Eser Olarak «Harâbat Karşısında Namık Kemal»”, Türklük Bilimi Araştırmaları, Sivas 1997, N:5, s.81.
6. Ali Nihat Tarlan, Edebiyat Tarihi Hakkında, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 1965, C. 13, s. 12
7. Atilla Özkırımlı, Edebiyat Tarihinde Yöntem, Tarih İçinde Türk Edebiyatı, Ümit Yayıncılık, Ankara 1995, s. 22

41. Mustafa İsen, Muhsin Macit, Osman Horata vd, Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara 2002
42. Mustafa Nihat Özön, Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi, Devlet Matbaası, İstanbul 1934
43. Mustafa Nihat Özön, Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Yayınları, Ankara 1945
44. Muvaffak Hüsnü Benderli, Edebiyat ve Edebiyat Tarihi El Kitabı, Cumhuriyet Kütüphanesi, İstanbul 1937
45. Necla Pekolcay, İslami Türk Edebiyatı, Dergâh Yayınları, İstanbul 1981
46. Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Bakanlığı Matbaası, 2 Cilt, Ankara 1988
47. Nihat Sami Banarlı, Metinlerle Türk Edebiyatı Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1952
48. Orhan Rıza [Aktunç], Türk Edebiyatı Tarihi, Suhulet Basımevi, İstanbul 1934
49. Ramazan Korkmaz, Hülya Argunşah, Ali İhsan Kolcu vd, Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara 2004
50. Rauf Mutluay, 50 Yılın Türk Edebiyatı, İş Bankası Yayınları, İstanbul 1976
51. Saadettin Nüzhet, Tanzimat’a Kadar Muhtasar Türk Edebiyatı Tarihi ve Numuneleri, Suhûlet Basımevi, İstanbul 1931
52. Saadettin Nüzhet Ergun, Edebiyat ve Edebiyat Tarihi Özü, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1939
53. Seyit Kemal Karaalioğlu, Türk Edebiyatı Tarihi, İnkılap ve Aka Basımevi, 4 Cilt, Ankara 1964
54. Seyit Kemal Karaalioğlu, Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1973
55. Şahabettin Süleyman, Tarih-i Edebiyat ı Osmaniye, Sancakyan Matbası, İstanbul 1328
56. Şükran Kurdakul, Çağdaş Türk Edebiyatı, Bilgi Yayınevi, 4 Cilt, İstanbul 1994
57. Tahir Olgun, Türk Edebiyatı Tarihine Dair Manzum Bir Muhtıra, İstanbul 1931
58. Türk Edebiyatı Tarihi, Hürriyet Gazetesi Yayınları, İstanbul 1969
59. Vasfî Mahir Kocatürk, Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1964
60. Ziya Paşa, Harabat, 3 Cilt, İstanbul 1291/1874

³ Başlangıcından bugüne kadar olan edebiyat tarihçiliğimiz üzerine yapılmış çalışmalardan tespit edebildiklerimiz şunlardır:

- a. Sadık Kemal Tural, “Edebiyat Tarihi Kavramı ve Edebiyat Tarihçiliğimiz”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi **Eğitim Fakültesi Dergisi**, Samsun 1986, N:1, s. 21
- b. Nurullah Çetin, Tanzimat’tan Fuat Köprülü’ye Kadar Bizde Edebiyat Tarihçiliği, Yüksel Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1988
- c. Nurullah Çetin, Türkçede İlk Edebiyat Tarihi, Türkoloji Dergisi, Yıl:1991, Cilt:9, No:1, s.143
- ç. Nurullah Çetin, Edebiyat Akımı Terimi, Türk Dili, 1996, N:534,s.1340.
- d. Muharrem Dayanç, Yeni Türk Edebiyatı’nda Edebiyat Teorisi Literatürü Üzerine Bir Deneme, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Yıl:2006, Cilt:4, No:7, s.227
- e. Turan Karataş, Edebiyat Terimleri Kaynakçası Üzerine Bir Değerlendirme, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Yıl:2006, Cilt:4, No:7, s. 411
- f. Nazım Hikmet Polat, Türk Edebiyatı Tarihi Çalışmalarının Neresindeyiz?, **Beşinci Türk Kültürü Uluslararası Bilgi Şöleni**, (17 Aralık), Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 2002
- g. Tahire Şebnem Arıcıoğlu, 1923-1970 Yılları Arasında Bizde Edebiyat Tarihçiliği, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Danışman Alim Gür, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1995

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

8. Faruk Kadri Timurtaş, Türk Edebiyatı Tarihi Ana Kitabı Nasıl Yazılabilir ?, Türk Kültürü, Mayıs 1963, No:7, s. 28
9. Fuat Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihinde Usul, Edebiyat Araştırmaları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1986, C.1, s. 22
10. Mehmet Kaplan, Bir Türk Edebiyatı Tarihi Yazabilmek İçin, Hisar, Kasım 1975, C.15, No:143, s. 3
11. Mehmet Kaplan, “Yeni Edebiyat Araştırma Usûlleri ve Ahmet Haşim’in Şiirinde Renkli Hayaller”, Fikir ve Sanatta Hareket, Ocak-Şubat 1980, N:11-12 (173-174), s. 30.
12. Muhsin Ziya, Edebiyat Tarihleri Hakkında, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Ekim 1976, No:4, s. 64
13. Mustafa Şerif Onaran, Eksiksiz Bir Edebiyat Tarihi Yazılabilir mi? , Hece, N:135, s.121
14. Neslihan Demirci, Orhan Okay İle Türk Edebiyatı Tarihi Üzerine, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Yıl:2006, Cilt:4, No:7, s. 351
15. Nuran Özyer, Edebiyat Tarihi Yazımı ve Edebiyat Eleştirisi, Batı Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Güz 1979, N:2, s. 88
16. Orhan Okay, Edebiyat Tarihi, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt:10, s. 403
17. Ömer Faruk Akün, Bir Türk Edebiyatı Tarihi Yazmak Mümkün müdür? , Dergâh Mecmuası, İstanbul 1990, C. 1, No:1, s. 12.
18. Ömer Faruk Huyugüzel, Edebiyat Teorisi, Tarihi ve Tenkidi Üzerine, Dergâh Mecmuası, 1992, C. 3, N:30, s. 12
19. Philippe Van Tieghem, Edebiyat Tarihinde Usul Hakkında Bir Münakaşa, Çeviren: Cevat Perin, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 30 Kasım 1948, C. 3, No:1 2, s. 163
20. Rene Wellek-Austin Warren, “Edebiyat ve Edebiyat Araştırması”, [Çev. Abdullah Uçman], Fikir ve Sanatta Hareket, Mayıs 1980, N:15, (177), s.28.
21. Sadık Kemal Tural, “Tarihçinin Edebiyat Dünyasından Alması Gerekenler veya Metoda Âit Düşünceler”, Edebiyat Bilimine Katkıları, Ecdad Yayınları, Ankara 1993, s. 27.
22. Selami Ece, Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri, Fenomen Yayınları, Erzurum 2007.
23. Şaban Sağlık, “Edebiyat Tarihi Nasıl Yazılır? ”, Edebiyat Tarihi, Edebiyat Ansiklopedisi, Edebiyat Antolojisi, Hece, N:135, s. 97
24. Şerif Aktaş, “Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Metodolojisi Üzerine”, Bilig, Bahar 1997, N:5, s.197.

Burada, geniş bir zaman dilimi ve coğrafyaya sahip olan Türk edebiyatının tamamından ziyade, 1839 Tanzimat Fermanı’nda şimdiye kadar olan dönemini ele almanın daha uygun olacağını düşündüm. Tanzimat’ı başlangıç olarak seçmemin bir kaç nedeni var:

İlki, bu ferman ile cemiyet hayatında yeni devir başlar. İkincisi, yenileşme hareketinin kesin bir zaferi kabul edilir. Üçüncüsü, Osmanlı Devleti, asırlardır içinde yaşadığı bir medeniyet dairesinden dışarı çıkarak, mücadele halinde bulunduğu başka bir medeniyet dairesine girdiğini ilan eder. Dördüncüsü, Osmanlı Devleti başka bir medeniyet dairesine girmekle kalmıyor onun değerlerini açıkça kabul ediyor. Beşincisi, bu vesika ile hükümdarın kendi hak ve hürriyetleri bir parça da olsa sınırlanıyor, keyfi idareye son veriliyor, meşrutiyet idaresine giriş yapılıyor, insan hukuku yeni bir safhaya giriyor, idari-mali-askeri sahalardaki bazı konularda ıslahat vaat ediliyordu. (Tanpınar; 1988, 129).

İşte Tanpınar’ın da ifade ettiği bu gibi sebeplerden dolayı, Gülhane Hatt-ı Hümayunu’nun ilanından bu güne kadar olan zaman dilimini kapsayan dönem üzerinde duracağım. İlk önce,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011*

Tanzimat'ın ilanıyla başlayıp bu günlere kadar gelen bu dönemin isimlendirilmesinden bahsedelim.⁴

Birol Emil'in "Bu devir edebiyatımız üzerine, onun mahiyet ve meselelerine uygun ortak bir isimlendirmeye ilim adamlarımızca dahi varılmış değildir. Modern Türk Edebiyatı, Batı Tesirinde Türk Şiiri (Kenan Akyüz), Ondukuzuncu Asır Türk Edebiyatı (Ahmet Hamdi Tanpınar), Arayışlar Devri Türk Edebiyatı (Sadık Kemal Tural), iki neslin temsil ettiği edebiyata Tanzimat Edebiyatı denilemeyeceği (Ömer Faruk Akün'ün geniş bir 'erudition'a dayanan tezi) gibi isimlendirme ve fikirlere Yenileşme Devri Edebiyatı, Son Çağ Türk Edebiyatı, Çağdaş Türk Edebiyatı vasıflandırmalarını da eklersek son yüzelli yıllık edebiyatımızın hâlâ adsız ve sıfatsız olduğunu görürüz" sözlerinden henüz isimlendirme konusunda birlikteliğin olmadığını anlıyoruz. (Emil; 1997, 160).⁵

Bu dönemin isimlendirilmesi konusunda ortak bir anlayış olmadığı gibi, dönemin tasnifi konusunda da bir ortak bakış açısına rastlamadım.⁶ Vasfi Mahir Kocatürk, -tasnif konusunda ortak bir anlayış olmaması sebebiyle- Büyük Türk Edebiyatı Tarihi isimli çalışmasında sanatçıları, herhangi bir kriter veya bir metoda bağlı kalmadan geliş güzel sıralamıştır. (Karadeniz; 2008, 91). Ramazan Kaplan'a göre tasnifte kullanılan metod çok önemlidir.⁷ Mevcut bazı edebiyat tarihlerinin tasnifine baktığımızda; Taine, Lanson, Brunetiere, Thibaudet, Escarpit'in metotlarının kullanıldığına şahit oluyoruz. (Narlı; 2008, 82). Sabit bir metot olmadığı için yapılan tasniflerin bir bölümü; o dönemde çıkarılan bir gazete ile (Tercüman-ı Ahval), bir bölümü dergi ile (Servet-i Fünun, Dergâh ve Hisar), bir bölümü yönetim şeklinin adıyla (Cumhuriyet Dönemi), hatta bir kısmı da yayımlanan poetikanın ismiyle (Fecr-i Ati Beyannamesi, Garip Mukaddimesi) isimlendirilmiştir. Öztürk Emiroğlu, Türk edebiyatındaki grupların teşekkülünde; Siyasi Çekişme ve fikir Ayrılıkları, Sosyal ve Siyasi Gelişmeler, Düalizm, Batı Kaynaklı Akımlar, Süreli Yayınlar gibi beş unsurun etkili olduğunu söylüyor. (Emiroğlu; 2003, 195).

1839'dan bugüne kadar olan zaman diliminin tasnifinde birliktelik sağlanamadığı gibi; akım, mektep gibi terimler konusunda da ortak bir düşünüş tarzı yoktur. Servet-i Fünun bir edebi dönem adı olduğu halde, Yedi Meşale, Hisarcılar ve Garipçiler birer ekol, mektep adıdır.⁸ Bu terimlerin yanlış kullanılmasından dolayı bazı hatalar da yapılmıştır:

⁴ Kenan Akyüz, Modern Türk Edebiyatı'nın başlangıcını 1839 Tanzimat Fermanı'na değil 1860 yılında yayım hayatına başlayan Ağah Efendi ve İbrahim Şinasi'nin birlikte hazırladıkları Tercüman-ı Ahval gazetesinin çıkış tarihinden (22 Ekim 1860) başlatmıştır. İsmail Parlatur (Parlatur; 1992, 10), Orhan Okay (Okay; 1988, 305), Birol Emil (Emil; 1997; 147) de 1860 yılını başlangıç olarak kabul edenler arasında yer almaktadırlar.

⁵ Bilge Ercilasun da bu dönemi şu şekilde isimlendiriyor: "Tanzimat'tan bu güne kadar olan edebiyatı, 'Batı Tesirinde Türk Edebiyatı' olarak adlandırıyoruz. Fakat belki bu edebiyata 'Modern Türk Edebiyatı' veya 'Yenileşme Devri Türk Edebiyatı' demek daha uygun olacaktır." (Ercilasun; 1977, 736).

⁶ İnci Enginün'ün "Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin safhalarıyla ilgili bazı tasnif denemeleri yapılmışsa da henüz herkesçe kabul edilen, kesin bir tasnif yoktur" sözleri de bu konuda müşterek bir bakış açısının olmadığı görüşünü desteklemektedir. (Enginün; 1992, 565). Ayrıca Nuri Sağlam, edebiyat tarihimizde metot meselesinin henüz halledilmediğini düşünmektedir. (Sağlam; 2006, 21). Yine bu konuda Selçuk Çıkla'nın da güzel bir çalışması mevcut: Selçuk Çıkla, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmalarında Usul, Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4 /1 I Winter 2009.

⁷ "Başka bilimlerde olduğu gibi edebiyat araştırmalarında da yöntem, araştırmanın başarısına katkısı derecesinde değerlidir. Çeşitli bakış açıları etrafında kurumsallaştırılan yöntem anlayışlarının, ancak, edebiyatın tabiatına uygunluğu bakımından birbirlerine üstünlükleri söz konusu olabilir. Bunun dışında yöntemin başarısı, edebiyat tarihçisinin herhangi bir yöntemi uygulamadaki başarısı olarak görülmelidir. Dikkatli bir araştırmacı, eserden hareketle, esere uygun yöntem veya yöntemleri bulabilir. Burada işaret edilmesi gerekli bir husus da, kargaşa ve belirsizliğe düşmemek kaydıyla, edebiyat tarihçiliğinde mümkün olabildiği ölçülerde çoklu bakış açılarının benimsenmesinin edebiyat araştırmalarının ruhuna daha uygun düştüğüdür." (Kaplan; 2008, 57).

⁸ Şimdi burada, Öztürk Emiroğlu'nun terimlerin anlamı, akımların tanım ve özelliklerini de dikkate alarak yapmış olduğu bir tasnifi sunmak istiyorum:

"Kesin kriterlerle net bir şekilde herkesin üzerinde anlaşabileceği bir isimlendirme şimdiye kadar yapılamamıştır. Bundan dolayı kelimelerin sözlük ve terim anlamlarını, akımın tanım ve özellikleri ile toplulukların oluşum, söylem ve

Turkish Studies

“Aynı grup için kimisi akım, kimisi hareket, kimisi topluluk derken, bazen de birisi akım olarak nitelendirdiği için gerçekte akım olmayan bir oluşuma akım denilmiştir.” (Emiroğlu; 2003, 39).

Orhan Okay, edebiyatımızdaki ekol, mektep düşüncesine yani terim meselesine şu şekilde bir yaklaşım sergiliyor:

“Felsefi bir düşünceden doğan sanat gruplarının ecole veya mektep diye anıldığını biliyoruz. Bunlardan bazıları belli sayıda sanatkârın bir araya gelerek bir beyanname yayımlamaları suretiyle kurulmuşlardır. Bizim edebiyat geleneğimizde fiili olarak böyle bir gruplaşma yoktur. Mevcut topluluklar Tanzimat’tan sonra batı tesirinde, batılı yazarlara özenerek veya onları taklit ederek ya sonraki tenkitçiler tarafından gruplandırılmış ve isimlendirilmiş (Tanzimat Edebiyatı yahut Edebiyat-ı Cedide gibi) veya yine batılı örneklerine özenilerek bir beyanname ile ortaya çıkmışlardır (Fecr-i Atı, Garip Hareketi gibi).” (Okay; 1992, 290).

Buraya kadar edebiyat tarihi, edebiyat tarihleri ve terimleri üzerinde durduk. Bundan sonra, yapılmış bazı tasniflerden bahsetmek istiyorum.⁹ Bu tasniflerden ilki Bilge Ercilasun’a aittir. (Ercilasun; 1977, 736). Ercilasun, Yeni Türk Edebiyatı’nı şu şekilde tasnif ediyor:

1. Tanzimat Devri Türk edebiyatı (1859-1908)

- a) Edebi Neviler
- b) Türkçülük Cereyanı

2. İstibdat Devri Türk Edebiyatı (1883-1908)

- a) Servet-i Fünun’dan Önce (1889-1896)
- b) Servet-i Fünun Edebiyatı (1896-1901)
- c) Türkçülük Cereyanı

Bilge Ercilasun, “İsmail Habip, her ne kadar Tanzimat’ın birinci ve ikinci neslini ilk grup içinde veriyorsa da, Tanzimat Edebiyatı’ndan sonra, Abdülhamit devrini ayrı bir edebiyat dönemi olarak takdim ediyor. Bu bize, Orhan Okay’ın aynı konudaki teklifini hatırlatıyor.¹⁰ Ancak dönemlerin başlangıç ve bitiş tarihlerini yeniden gözden geçirmek gerekecek ve Abdülhamit Devri Edebiyatı’na, Mehmet Kaplan’ın işaret ettiği ‘ara nesil’ ifadesini bir alt bölüm olarak yerleştirmek

çalışmalarını da dikkate alarak şöyle bir ayırım yapmış bulunmaktayız. Etkisi fazla olmamış; Nev Yunaniler, Rübabcılar, Nayiler, Hecenin Beş Şâiri, Şâirler Derneği, Yedi Meşale ve Mavi grup; kalabalık kadrosu olan daha etkili oluşumlar; Servet-i Fünun, Fecr-i Atı, Dergâh ve Hisar Topluluğu; söylemleri, eserleri, yaptıkları, etkileme gücü ve edebiyattaki yerleri önemli oluşumlar; Genç Kalemler ve Garip hareketi olarak değerlendirilmiştir. Böylece kendi kendisiyle sınırlı kalmış oluşumlar grup, orta düzeyde etkileme gücü olanlar topluluk, en etkili oluşumlar hareket olarak üç kategoriye ayrılarak incelenmiştir.” (Emiroğlu; 2003, 40).

⁹ Doğal olarak yapılmış bütün tasniflerden bahsetme şansımız yoktur. Bunun için bilinen birkaç tasniften bahsetmekle yetineceğiz.

¹⁰ Bilge Ercilasun’un bahsettiği Orhan Okay’ın bu konudaki görüşü şöyledir: “Edebiyat tarihleri umumiyetle, II. Abdülhamit devrinin başlangıcıyla, Tanzimat edebiyatının da ikinci devresinin başladığını kabul ederler. Bu tarihler birer senelik kaymalarla, Abdülhamit’in tahta çıkışı (31 Ağustos 1876), birinci meşrutiyetin ilanı (23 Aralık 1876), ilk Osmanlı Meclis i Mebbusan’ının teşekkülü (19 Mart 1877), padişahın meclisi fesh etmesi (13 Şubat 1878) gibi hadiselerin tarihine de bağlanabilir. Servet i Fünun edebiyatı az veya çok değişikliklerle, Tanzimat’ın ikinci devresinin uzantısı gibidir. Bu bakımdan Tanzimat devresinin, edebiyat açısından, bugünkü gibi suni olarak ikiye ayırmak yerine, Tanzimat’ın ikinci devresi ile Servet i Fünun’u, adına ‘Abdülhamit Devri Edebiyatı’ demek suretiyle bir bütün telakki etmek, sonra bu devreyi birbirinin devamı ve bazı farklılıkları olan iki edebiyat mektebi olarak değerlendirmek daha doğru olurdu. Çünkü 1878’den sonraki edebiyata hususiyetini veren âmiller arasında, İkinci Abdülhamit’in şahsiyetinin ve yönetim usulünün, müsbet veya menfî rolü ihmal edilemez.” (Okay; 1998, 305).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

uygun olacaktır. Bundan sonra Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı gelmektedir. Bunun alt bölümü olan 1911-1920 yılları arasındaki edebiyata ‘Milli Edebiyat Akımı’ denmektedir. Bu döneme ‘Türkçülük Akımı’ ifadesi daha yerinde gibi görünüyor.” cümleleriyle tasnifini açıklıyor. (Ercilasun; 1977, 736).

Bir diğer tasnif de Kenan Akyüz’e aittir. Akyüz, 1860-1923 yılları arasını sınıflandırmış ve bu döneme Modern Türk Edebiyatı adını vermiştir. Kenan Akyüz, 1860 yılından başlayıp 1923’teki Cumhuriyet’in ilanına kadar olan dönemi şu şekilde tasnif etmiştir. (Akyüz; 1995, 4):

I. Tanzimat Devri Türk Edebiyatı[1860-1896]

İsmail Parlatır, Tanzimat Edebiyatı adı verilen ve Yeni Türk Edebiyatı’nın ilk devresi kabul edilen bu dönemi kendi içinde iki gruba ayırıyor. İlk gruba; Tanzimat’ın Birinci Kuşağı, ikincisine Tanzimat’ın İkinci Kuşağı adını veriyor. İsmail Parlatır, bu ikinci kuşağı iki kola ayırıp ilk kola Recaizade Ekrem-Hamit-Sezai’yi ikinci kola Muallim Naci ve Ahmet Mithat’ı ekliyor. (Parlatır; 1992, 10).¹¹

II. Servet-i Fünun Devri[1896-1901]

1896-1901 yılları arasında faaliyet gösteren edebi topluluğa verilen addır. Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Halit Ziya, Mehmet Rauf grubun önde gelen isimleridir. Yayın organı olarak Servet-i Fünun’u seçerler. Hasan Akay, Mehmet Kaplan gibi (Kaplan; 1993, 29) Servet-i Fünun edebiyatının teşekkül sebeplerini Sosyal ve Siyasal Durum, Nesil Meseleri, Tesadüfler ve Birleşme, Cephe Oluşturma, Şahsiyetler olmak üzere beş başlık altında topluyor. (Akay;1998, 147).

III. Servet-i Fünun Dışındaki Edebiyat

Birçok edebiyat tarihinde bu şekilde bir bölüm yer almamaktadır. Kenan Akyüz gibi birkaç kişinin tasnifinde yer alan¹² bu kısım için Mehmet Kaplan “Ara Nesil” adını da kullanır.¹³

IV. Fecr-i Ati Devri [1909-1913]

Fecr-i Ati, Müfit Ratıb imzasıyla Servet-i Fünun’un 11 Şubat 1909 tarihli nüshasında yayımlanan Fecr-i Ati Encümen-i Edebisi Bildirisi’yle ortaya çıkmış “Sanat Şahsi ve Muhteremdir” görüşünü benimseyen gruptur. Müfit Ratıb, Yakup Kadri, Şahabettin Süleyman, Cemil Süleyman, Fuat Köprülü, Faik Ali, Celal Sahir bu topluluğun üyelerindedir. (Kerman; 1979,173).

V. Milli Edebiyat Devri[1911-1923]

Milli edebiyat başlamadan önce milli bir edebiyatın doğmasına zemin hazırlayan birkaç girişim olmuştur.¹⁴ Milli Edebiyat kavramını ilk ortaya atan Ali Canip’tir. Ali Canip, ilk önce Genç

¹¹ Konumuza başlangıç tarihi olarak seçtiğimiz 1839’dan bugüne kadar olan edebiyatımızın ilk grubu olan Encümen-i Şuara/Şâirler Meclisi (1861), Tanzimat Devri Türk Edebiyatı içinde yer almaktadır:

“Eski şiir anlayışına yeni açılımlar getirmek isteyen ve divan şiirinin devam etmesinden yana tavır alan grup, her hafta Hersekli Arif Hikmet Bey’in evinde toplanır. Bir yıl kadar süren toplantılarda yazdıkları şiirler ve edebiyat üzerine tartışan şâirler, şu isimlerden oluşur: Hersekli Arif Hikmet, Osman Şems, Lebib Efendi, Kazım Kapa, Manastırlı Hoca Naili Efendi, Halet Bey, Leskofçalı Galip, Yenişehirli Avni.” (Emiroğlu; 2003, 47).

¹² Müstakil bir bölüm olarak yer aldığı kaynaklardan birisi Türk Dünyası El Kitabı’dır. (Tural; 1992, 471).

¹³ Bu grup, Mehmet Celal, Nabızade Nazım, Mehmet Ziver, Fazlı Necip, Mustafa Reşit gibi daha çok şiir vadisinde kendisini gösteren, edebiyat tarihlerinde de ikinci planda kalmış şahsiyetlerden teşekkül etmiştir. (Kaplan; 1993, 13). Bu dönemi “Ara Nesil” olarak isimlendirenlerden biri de Emin Özdemir’dir. (Özdemir; 1994, 96). Ara Nesil konusu hakkında daha geniş bilgi için; Birol Babacan, Ara Nesil’de Tenkit, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Danışman: Birol Emil, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1993 ve Ersin Özarslan, Bir Ara Nesil Edebiyatçısı ve Gazetecisi Mustafa Reşit Bey Hayatı ve Eserleri, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Danışman: Orhan Okay, Basılmamış Master Tezi, Erzurum 1994.

Kalemler’de daha sonra Türk Yurdu’nda milli edebiyat meselesini ele almıştır. (Ercilasun; 1995, 121). Milli Edebiyat dönemi içinde yer alan belli başlı gruplar şunlardır:

Nev-Yunaniler-1912¹⁵

Rübabcılar-1912¹⁶

Nâyiler-1914¹⁷

Beş Hececiler-1914¹⁸

Milli Türk Cemiyeti-1914¹⁹

Şâirler Derneği-1917²⁰

Dergâh Topluluğu-1921²¹

Bir diğer tasnif de İnci Enginün’e aittir. Enginün, Kenan Akyüz’ün tasnifini bıraktığı 1923 yılından sonraki dönemi kendi içinde üç grup halinde düşünmüş ve

1923-1940 Dönemi,

1940-1960 Dönemi,

1960-ve Sonrası, şeklinde sınıflandırmıştır. (Enginün;2008, 27).²² İnci Enginün’ün bu tasnifin ana ve alt başlıkları şu şekildedir:

¹⁴ Bunlardan ilki, 1909 yılında kurulan Türk Derneği ve bu derneğe bağlı olarak yayın hayatına başlayan Türk Derneği Dergisi’dir. (Öksüz; 1995, 60). Milli edebiyata zemin hazırlayan girişimlerden ikincisi, Selanik’te ortaya çıkan Genç Kalemler’dir. Hüsn ve Şiir mecmuasına başyazar olarak Ali Canip atanır. İlk sekiz sayısı Hüsn ve Şiir olarak çıkan bu dergi dokuzuncu sayıdan itibaren Genç Kalemler adını alır. (Öksüz; 1995, 78). Ali Canip, Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp Genç Kalemler’de birlikte hareket ederler. Hilmi Ziya Ülken’e göre bu üçlüyü birleştiren tek nokta dilde Türkçülüktür. (Ülken; 1992, 307). Genç Kalemler’in kadrosu, peşinden, Yeni Lisan Hareketi’ni getirir. Yeni Lisan Hareketi, Genç Kalemler’in 8 Nisan 1927/1911 tarihli nüshasında “Yeni Lisan” başlığıyla kendini gösterir. (Öksüz; 1995, 86). Milli bir edebiyata zemin hazırlayan üçüncü olay, bir grup Tıbbiyeli gencin Türk aydınlarına ülkenin kurtuluşu için 11 Mayıs 1327/1911 tarihini taşıyan mektup göndermeleridir. İşte bu mektuplar vasıtasıyla Türk Ocağı’nın ilk temeli atılmış olur. (Öksüz; 1995, 114). Türk Ocağı’nın arkasından Türk Yurdu Cemiyeti ve bu cemiyete bağlı olarak Türk Yurdu mecmuması [17 Teşrin-i sani 1927/1911 günü] yayın hayatına başlar. (Öksüz; 1995, 156).

¹⁵ Orhan Okay, fazla önemli görmediği, geçici iki edebi akım adını verdiği Nev- Yunanilik ve Nâyiler’i Milli Edebiyat’ın içinde kabul ediyor. (Okay; 2005, 57). Bilge Ercilasun, Nev-Yunaniler’i “Paris’ten yeni dönmüş olan Yahya Kemal yeni bir ses arayışı içindedir. Fransız şiirinde olduğu gibi eski Yunan’dan faydalanmak ister. Yakup Kadri de kendisi gibi düşünmektedir. Eski Yunan ve Latin klasiklerinden model olarak faydalanmayı, böylece orijinal olmayı ama aynı zamanda milli kalabilmeyi düşünmektedirler. Fakat Nev-Yunanilik düşüncesi, ilk ortaya atıldığı andan itibaren büyük bir tepki görür. Yakup Kadri, Fransız edebiyatını okurken Eski Yunan Mitolojisine merak sardığını, o dönem eserlerini çokça okuduğunu ve bu hevesle Nev-Yunanilik yoluna girdiğini söyler.” cümleleriyle değerlendiriyor. (Ercilasun; 1995, 37).

¹⁶ 1327/1911 yılında Rübab Mecmuası’nda Şahabettin Süleyman’ın başkanlığında toplana Ali Naci, Halit Fahri, Süleyman Sırrı, Hakkı Tahsin, Salahattin Enis, Yakup Salih, Yakup Kadri ve Safi Necip gibi genç kuşak yazarların meydana getirdiği gruptur. (Sağlam; 2009, 436). Bu konu hakkındaki kaynaklardan biri Nazım Hikmet Polat’ın Rübab Mecmuası ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk Kültür, Edebiyat Hayatı, Akçağ Yayınları, Ankara 2005 isimli eseridir.

¹⁷ Yine Rübab dergisinde, yine Şahabettin Süleyman’ın başkanlığında toplanan [Halit Fahri, Selahattin Enis, Hakkı Tahsin, Orhan Seyfi, Yakup Salih, Safi Necip, Hasan Sait gibi] bir grup şâirin meydana getirdiği topluluktur. (Ercilasun; 1995, 37).

¹⁸ 1914 yılının sonlarında ortaya çıkan ve Orhan Seyfi, Yusuf Ziya, Halit Fahri, Enis Behiç, Faruk Nafiz’den müteşekkil bu topluluğa Beş Hececiler adı verilir. (Tuncer; 1994, 3).

¹⁹ 23 Teşrin-i evvel 1914 günü Halil Nimetullah, Mehmed Said, Saip Server, Hıfzı Tevfik, Rıza İzzet ve Halit Fahri’nin de aralarında bulunduğu Milli Türk Cemiyeti Kurulur. (Tunaya; 2007, 447).

²⁰ Ömer Seyfettin, Hakkı Tahsin, Orhan Seyfi, Salih Zeki, Yusuf Ziya, Faruk Nafiz gibi gençleri çatısı altında barındıran Şairler Derneği 1917 yılında kurulur. (Özdemir; 1994, 107).

²¹ Mustafa Şekip Tunç’un bir grup üniversite öğrencisiyle birlikte 1922 yılında çıkarmaya başladıkları Dergâh isimli mecmuaya, Yahya Kemal’in de katılmasıyla ortaya çıkmış bir gruptur. (Tanpınar; 1977, 109).

²² İnci Enginün’ün 1923 tarihini tesadüf eseri olarak seçmediğini hocanın “29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet’in ilanıyla, fiilen 23 Nisan 1920 tarihinde kurulan ve varlığını kabul ettiren devletin adı konmuştur: Türkiye Cumhuriyeti.” sözleriyle açıkladığını düşünüyorum. (Enginün; 2008, 11).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

I. 1923-1940 Dönemi

1) Eskiler

Abdülhak Hamit, Cenap Şahabettin, Ali Ekrem, Samih Rifat, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Rıza Tevfik, Celal Sahir, Mehmet Emin, Hüseyin Siret gibi edebiyatçılarımız sağdır ve bu dönemde hâlâ eser vermektedirler. (Enginün; 2008, 28).

2) Memleket Edebiyatı

1923-1928 yılları arasında Halide Nusret, Necmettin Halil, Ahmet Kutsi, Necip Fazıl, Ömer Bedrettin, Ali Mümtaz, Mehmet Emin, Ziya Gökalp, İbrahim Alaattin, Şukufe Nihal gibi şairlerin Milli Mecmua'da memleket konusunu işleyen şiirleri yayımlanır. (Tuncer; 1994, 5). Bazılarına göre memleket konusunu işleyen bu şairler, Beş Hececiler'in devamı gibidir. (Özkırımlı; 1995, 198).

3) Öz Şiir

Bu görüşü savunanlarda sanat sanat içindir piresibi ile estetik tavır ön planda gelmektedir.

a) Yedi Meşale

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Muammer Lütfi, Kenan Hulusi, Sabri Esat, Vasfi Mahir, Cevdet Kudret, Yaşar Nabi, Ziya Osman Yedi Meşale adında bir grup kurarak, Yedi Meşale adında bir de kitap yayımlarlar. Aynı yılın ilerleyen günlerinde, Meşale isminde sekiz sayı çıkan bir dergiyi yayın hayatına sokarlar. Ancak bu derginin kapanması üzerine Yedi Meşale topluluğu dağılır. (Tuncer; 1994, 3).²³

b) Müstakil Şahsiyetler

İlk bölümde "Eskiler" başlığı altında adlarını sıraladığımız Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar Ahmet Muhip Dranas, Cahit Sıtkı, Fazıl Hüsnü gibi bazı şahsiyetler, bu dönemde, hiçbir gruba bağlı kalmadan müstakil olarak eser verdikleri için bu başlık altına alınmıştır. (Enginün; 2008, 72).

II. 1940-1960 Dönemi

a) Garip / Birinci Yeni-1940

Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat'ın kurdukları grubun adıdır. Müşterek yayımladıkları Garip isminde bir şiir kitabı mevcuttur.²⁴

b) Garip Hareketinin Dışındaki Şahsiyetler

İnci Enginün, Cahit Külebi, C. Atıf Kansu, İ. Zeki Burdurlu, Behçet Necatigil, Salah Birsal, S. Kudret Aksal, Necati Cumalı, Özdemir Asaf gibi şahsiyetleri bu kısma dâhil etmiştir.

c) Hisarcılar-1950

Hisar dergisinin Mart 1950 ile Ocak 1957 arasındaki 75 sayısını çıkaran edebiyatçıların meydana getirdiği topluluktur. M. Faik Ozansoy, İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı, Gültekin

²³ Aynı yıl İzmir'de, Rauf Ahmet, Mahmut Nedim, H. Sururi, Osman Uluğ, Süleyman Sadık, Eşref Sabit, Celal Enver'den müteşkil bir grup Yedi Meşalecilerden etkilenerek Yediveren isminde bir kitap yayımlarlar. (İlhan; 1943, 150).

²⁴ Orhan Okay'a göre Cumhuriyet devrinin klasik manasıyla tek edebi mektebi, 1941'de ortaya çıkan Garip hareketidir. O da, belli beyannameleri ve altlarında belli imzaları taşıdığı için. (Okay; 1988, 306). Garip Hareketi için Hakan Sazyek, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi, Türkiye İşbankası Kültür Yayınları, Ankara 1996

Samanoğlu, M. Necati Karaer, Yahya Benekay, Fikret Sezgin grubun içinde yer alan edebiyatçılarıdır. (Çınarlı; 1981, 242).

ç) Nazım Hikmet Çizgisini Devam Ettirenler-1954

İlk şiiri Yeni Mecmua'da çıkan Nazım Hikmet şiire, hece vezniyle başlamıştır. 1926 yılında Rusya'dan dönerken yepyeni bir şiir anlayışı ile gelmiştir. (Tanpınar; 1977, 113). E. Behzat Lav, İ. Bekir Tez, H. İzzettin Dinamo, A. Halet Çelebi, C. Saffet Irgat, A. Kadir, Suat Taşer, Rıfat Ilgaz, Ömer Faruk, Mehmet Kemal, Fethi Giray gibi birçok şair Nazım Hikmet'in başını çektiği bu gruba katılmıştır. (Özdemir; 1994, 146). Atilla Özkırımlı, Nazım Hikmet'in kendisinden sonra gelen birçok şairi etkilediğini söylüyor. (Özkırımlı; 1995, 201).

III. 1960 ve Sonrası

İnci Enginün, 1960 sonrasını İkinci Yeni ve Müstakil Şahıslar adını taşıyan iki başlık halinde ele alıyor. (Enginün; 2008, 27). 1960'tan sonrasını içine alan bu dönem, önceki yıllara göre biraz daha politiktir. Atilla Özkırımlı'ya göre bu durum, "Edebiyatın Politikleşmesi"dir. (Özkırımlı; 1995, 241). Mehmet Kaplan'ın "Cumhuriyet devrinde N. Fazıl Kısakürek, A. Halet Çelebi ve son yıllarda Sezai Karakoç gibi şiirlerinde mistik görüşe yer veren, hatta dini yeniden politik ve sosyal hareketlerin temeli veya vasıtası yapmaya çalışanlar vardır." sözlerinden edebiyatın politikleşmenin yanında mistikleşmeye de başladığını anlıyoruz. (Kaplan; 1987, 310).

a) İkinci Yeni

İkinci Yeni Hareketi'nin isim babası ve teorisyeni Muzaffer Erdost'tur. İlhan Berk, Cemal Süreyya, Edip Cansever, Turgut Uyar ve Sezai Karakoç da grubun diğer üyeleridir. Sanat için sanat anlayışını benimseyen bu hareket aynı zamanda, Garip hareketine bir tepki hareketidir. (Okay; 1998, 310). Ramazan Kaplan'a göre İkinci Yeni bir akım değildir: "İkinci Yeni üzerine, en hararetli tartışmaların yapıldığı yıllardan bugüne gelinceye kadar şiirdeki bu değişim, genellikle 'akım' olarak nitelendirilmiştir. Fakat İkinci Yeni'yle şiire kazandırılan değişikliklerin bir 'hareket' ya da bir 'değişimin' sınırlarını aşarak 'akım' niteliği gösterdiği söylenemez." (Kaplan; 1981, 8).²⁵

b) Müstakil Şahıslar

İnci Enginün'ün tasnifinde Can Yücel, Özker Yaşın, Turan Oflazoğlu, Hilmi Yavuz, Erdem Beyazıt, Atıl Behramoğlu, İsmet Özel, Enis Batur, Lale Müldür gibi kişiler bu kısma dâhil edilmiştir.²⁶

²⁵ İkinci Yeni'nin varlığını hissettirmeye başladığı günlerde (3 Şubat 1955) Türk Edebiyatçıları Birliği isminde bir dernek kurulur. Yakup Kadri, Abdülhak Şinasi, Reşat Nuri, Ruşen Eşref, Nurullah Ataç, Ahmet Hamdi, Peyami Safa, Bekir Sıtkı, Suat Kemal, Ahmet Kutsi, Selahattin Batu, Sabri Esat, Samet Ağaoğlu, Yaşar Nabi, Ahmet Muhip, Ziya Osman, Bedri Rahmi, Fazıl Hüsnü, Muhtar Körükçü, Umran Nazif, Orhan Hançerlioğlu, Haldun Taner, Cahit Külebi, Sabahattin Kudret, Behçet Necatiğil, Oktay Akbal, Naim Tirali gibi üyeleri vardır. (Yıllık; 1963, 2).

²⁶ İnci Enginün'ün tasnifinde bulunmayan fakat bu dönem içinde yer alan bazı grup veya topluluklar da mevcuttur:

a) D Grubu

Bilhassa 1930'dan itibaren çok genişleyen sırasıyla D Grubu, Tavanarası Ressamları, 10'lar gibi teşekkülleri doğuran resim hareketleri, mekteplerde resim öğretiminin yer alması Türk şiirini, modern resmin birçok hususiyetlerine açmıştır. Modern resmin zenginliği, Abstraction'u, çok defa ihsasta kalmaktan ve yalnız âni yaşamakla iktifa eden genç şairlere kolaylıkla benimseyecekleri bir zevk hazırlıyordu. Filhakika bu devrin şiirinde [bilhassa İkinci Cihan Harbi'nden sonraki şiirde] beyaz perde sanatının daha gittikçe artan bir tesiri vardır. (Tanpınar; 1977, 117).

b) Köye Doğru

1945 yılında Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nün yayımladığı Köy Enstitüsü Dergisi ile başlayan bir köy edebiyatı vardır. Mehmet Başaran, Talip Apaydın, Fakir Baykurt, Mahmut Makal gibi birçok isim ön plana çıkmıştır. Hatta Mahmut Makal'ın 1950 yılında yayımlanan Bizim Köy kitabı bu dönemin en önde gelen olayıdır. (Özkırımlı; 1995, 224);

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

Çalışmamızın ikinci bölümüne geçmeden önce buraya kadar olan kısmı, Öztür Emiroğlu'nun şu değerlendirmesiyle tamamlamak istiyorum:

“Türkiye’de oluşmuş edebiyat topluluklarından ilki Servet-i Fünuncular, kendi aralarında çıkan anlaşmazlıklar ve dergileri kapandığı için, ikincisi Fecr-i Aticiler söylemlerinin dönemin şartlarıyla örtüşmemesi yani savaş yıllarının kişisel ıstıraplardan çok toplumsal ve hamasi duygulara hitap eden eserlere ihtiyaç göstermesi sebebiyle kısa sürede dağılmışlardır. Genç Kalemler’in başlattığı Yeni Lisan hareketi ise Balkan ve I. Dünya Savaşı’nın buhranı, Rübabcılar yine aynı sebeplerden dolayı, Nev-Yunaniler temelsiz bir anlayışı benimsemeleri, Şâirler Derneği ile Dergâhçılar yeni bir devlet kurulması dolayısıyla varlıkları sona ermiştir. Yedi Meşaleciler gençlik hevesiyle bir araya gelme ve ne yapacaklarını tam olarak kendilerinin de bilmemesi, Garip ise söylemlerinden bir süre sonra kendilerinin vazgeçmesi, Hisarcılar maddi problemler, Maviciler iç sorunlar ve daha birçok sebep yüzünden son bulmuşlardır. İkinci Yeni hareketi ise diğer oluşumların hepsini az veya çok etkilemiş olan siyasi nedenler yüzünden gündemden düşmüştür. 1980’li yıllardan sonra edebiyatta grupların oluşmamasında postmodern anlayışın yanında ideolojilerin eskisi kadar güçlü olmamasının büyük payı vardır. Yeni yaşam tarzı, dayanışma ve gruplaşma yerine bireyselliği öne çıkardığı için artık topluluklar oluşmamaktadır. Günümüz dünyasında sosyal hayatın nerede ise bütün alanlarına hâkim olan küreselleşme, sanat ve edebiyat ortamını da büyük ölçüde hâkimiyeti altına almıştır.” (Emiroğlu; 2003, 197).

Çalışmamızın ikinci bölümü, 1929 yılında ortaya çıkan kısa bir süre de olsa hem bir topluluk hem de aynı topluluğa bağlı Hep Gençlik dergisi olarak faaliyet gösteren Genç Türk Edebiyatı Birliği adını taşıyan grup hakkındadır.

Genç Türk Edebiyatı Birliği

Çalışmamıza ismini veren Genç Türk Edebiyatı Birliği, Ankara’da okumakta olan birkaç üniversite öğrencisinin, 1929 yılında kurmuş oldukları bir edebiyat grubudur.²⁷ Kurulduktan bir yıl sonra, Hep Gençlik adında bir dergi çıkarmaya başlamışlardır.²⁸ Samet Ağaoğlu anılarında topluluğun kuruluşundan şu cümlelerle bahsediyor:

“Yıl 1929. Ankara Hukuk Fakültesi’nde öğrenciyim. Sınıf arkadaşlarım arasında Hamit Macit Selekler, Zeki Kumrulu, Atilla Ali Rüştü, Edip Alp gibi edebiyatı sevenler, yayınlanmayan şiir ve hikâye yazarlar da var. Fakat ne onlar, ne de ben, ne de başka arkadaşlar bir sanat kuruluşu düşünmüyorduk. İstedığımız İstanbul Darülfünun’da olduğu gibi bir öğrenci cemiyeti kurmayı. Hâlbuki fakülte idaresi buna izin vermiyordu. O zaman aklımıza hedefe başka bir isimle erişmek geldi. Fakülte idaresi buna karşı çıkmadı tabii. Ama fakültenin başkanı rahmetli Cemil Birsal, ‘Samet bu davada beni kurnazca yendin’ demekten kendini alamamıştı. Şu var ki bir

Köy ve köye yönelen edebiyat için Ramazan Kaplan, Cumhuriyet Dönemi Türk Romanlarında Köy, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

c) Maviciler

1 Kasım 1952 günü sanatın, sosyal bir sınıfın bayrağı yapılamayacağı görüşüyle barışın rengi olan Mavi isimli bir dergi yayın hayatına başlar. Mavi, aylık fikir ve sanat dergisidir. Küçük aralıklarla yayın hayatını [Son Mavi] Nisan 1956’ya kadar devam ettirir. Toplam 32 sayı çıkmıştır. Ankara Atatürk Lisesi öğrencilerinin çıkarttığı dergide Teoman Civelek, Ülkü Arman, Ümrân Kıratlı, Bekir Çiftçi, Güner Sümer, Avni Dökmeci, Ö. Faruk Toprak, Muzaffer Erdost, Ahmet Oktay, Ali Püsküllüoğlu, Ferit Edgü, Oğuz Arıkanlı, Orhan Çubukçu’nun yazıları çıkar. Daha sonra bu kadroya Atilla İlhan da katılır. Edebiyatta ne yapmak istediklerini “Mavi’nin Düşündükleri” başlıklı bir yazıyla ifade ederler. (Emiroğlu; 2003, 169).

²⁷ Samet Ağaoğlu anılarında, birliğin tam kuruluş tarihinin 1 Ocak 1929 olarak veriyor (Ağaoğlu;1978,16). Aynı Ağaoğlu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi üçüncü sınıftayken birkaç arkadaşıyla kurduğu bu birlikten “Ankara Hukuk Fakültesi’nin üçüncü sınıfında iken Behçet Kemal Çağlar, Hıfzı Oğuz Bekata gibi yakın arkadaşlarla kurduğumuz Genç Türk Edebiyatı Birliği’ni yaşatmaya çalışıyorduk.” cümleleriyle bahsediyor. (Ağaoğlu; 1998, 128).

²⁸ Hep Gençlik dergisinin ilk sayısı Mart 1930 tarihini taşır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

bakıma yine onun istediği oldu, kurduğumuz birlik kısa zamanda sadece edebiyatçılar topluluğu manzarasını aldı.” (Ağaoğlu; 1978,16).

Birlik, Ankara’da eski Kız Lisesi’ne inen yokuş üzerindeki küçük bir dükkânı cemiyet binası olarak kiralar. Topluluğun kurucusu Samet Ağaoğlu’dur. Diğer üyeleri ise Behçet Kemal Çağlar, Hıfzı Oğuz Bekata, Ahmet Muhip Dranas, Hamit Macit Seleker, Zeki Kumrulu, Cevat Perin, Sıtkı Korkmaz, Atilla Ali Rüştü, İbrahim Saffet Omay, Edip Alp Hilmi, Adnan Sacit’tir. Fakat Samet Ağaoğlu anılarında, bu birliğin otuz kişilik bir arkadaş topluluğu olduğunu ifade ediyor. (Ağaoğlu; 1998, 128). Genç Türk Edebiyatı Birliği’nin ilk üç üyesi olan Samet Ağaoğlu, Behçet Kemal Çağlar ve Hıfzı Oğuz Bekata ilerleyen yıllarda siyasete girip milletvekili olacaklardır.²⁹ Dernek üyeleri, “Milli Şâir” Mehmet Emin Yurdakul’u kendilerine manevi önder olarak seçerler:

“Burada kanatları altına sığınabileceğimiz manevi bir rehber ihtiyacımız vardı. Hâlbuki orada ellerini öpebileceğimiz tek bir insan kalmamış gibiydi. Ocakların eski reisleri birer birer, bazısı siyasetin, bazısı kaprislerin kurbanı olmuşlardı. O zaman aklımıza Milli Şâir geldi. Onun sevimli beyaz yüzü, bir güneş gibi dağınık kalplerimizi etrafına toplayabilirdi. Hemen karar verdik, gidip görecektik, birliğimize manevi reis olmasını isteyecektik. O günü hiç unutmuyacağım. Ne istediğimizi öğrenir öğrenmez gözleri yaş doldu. Titrek, ahenkli sesi heyecandan kısılmıştı, ‘Biliyordum’ diye başladı, ‘bu gençliğin benim hizmetlerimi nihayet takdir edeceğini biliyordum. Bugün bana mukadderdi. İşte şimdi kuzularının başında mesut çoban gibiyim.’

Fahri reisimizi birliğimizin merkezi olan küçük dükkâna davet ettik. Bize hayatından bazı fıkralar anlattı, şiirler okudu, yeni nesillerin vazifeleri üzerinde fikirlerini söyledi. Sonra hep beraber caddeye çıktık. Otuz arkadaşlık. Milli Şâir’i ortamıza almıştık. Adeta nümâyîş yürüyüşü halinde ve herkesin hayret dolu bakışları arasında Karaoğlan Çarşısı’ndan geçerek Ulus Meydanı’na kadar geldik. O meclise gitti, biz dağıldık” (Ağaoğlu; 1998, 129).

Bir çok topluluk da olduğu bu birliğin üyeleri de kendilerini tanıtmak, kendi varlıklarından milleti haberdar etmek için Hep Gençlik dergisinin ilk sayısında bildik bir yolu takip ederler; o yol da tartışma ve polemik yoludur. Bu konuda şansları o kadar açıktır ki, Nazım Hikmet ve arkadaşları, ellerinde olmadan veya farkına varmadan, onların bu düşüncesine adeta zemin hazırlarlar:

“O yıl Nazım Hikmet ve bazı arkadaşları şu meşhur ‘Putları Yıkıyoruz’ bayrağını açarak başta Namık Kemal olmak üzere milliyetçi şöhretlere hücumu geçmişlerdi. Genç Türk Edebiyat Birliği olarak aynı yoldan karşı koymaya karar verdik ve başlangıç olarak da Namık Kemal’i

²⁹ Behçet Kemal Çağlar ve Hıfzı Oğuz Bekata 1943 yılında Cumhuriyet Halk Partisi’nden, Samet Ağaoğlu 1946 yılında Demokrat Parti’den meclise gireceklerdir (Ağaoğlu; 1978, 56). Fakat siyaset, Samet Ağaoğlu ile Behçet Kemal Çağlar’ın arasının açılmasına neden olacaktır. Demokrat Parti milletvekili olan Samet Ağaoğlu 27 Mayıs 1960 darbesi üzerine tutuklanır. Daha önce Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili olan Behçet Kemal Çağlar’ın darbeyi yapanların yanında yer alması ve onları alkışlaması, her ikisinin arasının bozulmasına neden olur. Samet Ağaoğlu, Behçet Kemal’e neden darıldığını, anılarını kaleme aldığı İlk Köşe kitabının muhtelif sayfalarında şu şekilde ifade ediyor:

“Kaderin insana nasip kıldığı cilveler oluyor bazen. Faruk Nafiz gençlik arkadaşım değildi. Behçet Kemal arkadaşım. Fakat kader birincisini bana Demokrat Parti ve Büyük Millet Meclisi çatıları altından Yassıada’nın silah, süngü, hakaret duvarları önüne kadar arkadaş yapacak; ikincisini de 27 Mayıs sabahının çılgin alkışlayıcıları arasında karşıma dikecekti” (Ağaoğlu; 1978, 45), “1946 seçimleri Demokrat Parti’nin adayı olduğum Ankara cadde ve sokaklarında karşıma gençlik arkadaşım şâir Behçet Kemal’i değil, kamyonlar içinde ‘Kahrolsun Demokrat Parti’ diye haykırarak kadar sokak politikacılığı yapan bir insanı çıkardı. O, bu seçimlerin nasıl hileler, baskılarla yapıldığını biliyor, hem de çok yakından biliyordu. Buna rağmen böylesine bir seçimin bu şekilde bir propagandacısı haline gelmesinin sebebi ne olabilirdi? Buna neden lüzum görmüştü” (Ağaoğlu; 1978, 57), “27 Mayıs oldu. O sabah İstanbul’da ve eski Harp Okulu önünde çılgin gösteriler yapan Halk Partililerin başında Behçet Kemal var. 1946 seçimlerinde Ankara’da olduğu gibi” (Ağaoğlu; 1978, 61).

seçerek Türk Ocağı'nda bir toplantı hazırladık. Toplantının gününü ve konusunu bildiren el ilanlarını da Ankara'nın sokaklarında Birlik üyeleri halka dağıttı:

Genç Türk Edebiyat Birliği ve
Hep Gençlik dergisi
Namık Kemal'in
Hatırasını takdis
28 ikinci teşrin 1930

Ruhu bizimle beraber olan Namık Kemal'in büyük ismini yâd etmek için Birliğimiz bugünü seçti. Aziz vatanperverlerin benliğimize mukaddes bir ateş halinde yanan heyecanı en ulvî hissimizdir. Genç Türk Edebiyatı Birliği.”(Ağaoğlu;1978, 17).

Nazım Hikmet ve arkadaşlarının Putları Yıkıyoruz kampanyasını kendilerini tanıtmak, varlıklarından halkı haberdar etmek için çok iyi bir fırsat olarak gören Genç Türk Edebiyatı Birliği, bu konuyla ilgili ikinci bir faaliyet daha gösterir. O da, manevi önder olarak seçtikleri “Millî Şâir” Mehmet Emin Yurdakul ile birlikte bir protesto yürüyüşü yapmak:

“Nazım Hikmet ve arkadaşlarının açtıkları Putları yıkıyoruz kavgasının yine bir karşılığı olarak Ankara'daki milliyetçi şâirlerle bir çeşit sokak gösterileri yapmayı düşündük. İlk seçtiğimiz de rahmetli Mehmet Emin Yurdakul oldu. Kendisini birliğe davet ettik, biraz oturduktan sonra başta Behçet Kemal, otuz kadar arkadaşın ortasında Samanpazarı'ndan Belediye'ye doğru yürümeye başladık.” (Ağaoğlu; 1978, 22).

İlerleyen günlerde Genç Türk Edebiyat Birliği'nin üyeleri, başka bir polemik çıkarmak için Yakup Kadri'yi, kendilerine hedef olarak seçerler. Bu seçim, tesadüfî bir tercih değildir. Çünkü Yakup Kadri o dönemin, en önde gelen kalem sahiplerinden biridir. Yakup Kadri'nin fikirlerini ve eserlerini hedef alan “Kendisini Peygamber Zanneden Adam” isimli yazı, Hep Gençlik dergisinin ikinci sayısında yayımlanır.³⁰ Yazıyı yazan kişi belli değildir ama Samet Ağaoğlu makaleyi kendisinin kaleme aldığını ifade ediyor:

“Derginin Nisan 1930 tarihli ikinci sayısının ilk yazısı. İmza yok, ama yazan ben. Yazının ismi de ‘Kendisini Peygamber Zanneden Adam’. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun romanlarını isimlerini söylemeden çıkış tarihlerine göre bir adamın ruhundaki bunalımın perdeleri olarak ele alıyor; eserleri değil, yazanı tahlil ediyor, sonunda da Karaosmanoğlu'nun kendisini peygamber zannettiği hükmüne varıyordum. Bana bu yazıyı yazdıran daha çok hissi sebeplerdi.” (Ağaoğlu; 1978, 18).

Fakat Yakup Kadri, onların bu yazısına başka bir dergide çıkan makalesiyle cevap verir. Bunun üzerine Birlik, Hep Gençlik dergisinin bir sonraki sayısı olan [aynı zamanda son sayısıdır] üçüncü sayısında bir özür dileme yazısı yayımlar. Bu özür yazısını kaleme alan da ilk yazıyı yazan Samet Ağaoğlu'dur:

“Rahmetli Karaosmanoğlu bu yazının cevabını hemen verdi. Cevap, derginin Mayıs 1930 tarihli üçüncü sayısında yine benim yazdığım bir çeşit özür dileme ile birlikte çıktı.” (Ağaoğlu; 1978, 19).

Genç Türk Edebiyatı Birliği'nin iki yıl gibi kısa bir ömrü olmuştur. Birliğin yayın organı olan Hep Gençlik dergisinin yayın hayatını üç sayıdan fazla devam ettirememesi de bu birliğin uzun ömürlü olmamasında etkili olmuştur diye düşünülebilir. Dağılma sürecine giren birliğin üyeleri arasında 1950'li yıllara kadar, yani siyasete girinceye kadar, herhangi bir kırgınlık veya

³⁰ Bir sonraki cümlede de ifade edildiği gibi bu yazıyı kaleme alan Samet Ağaoğlu'dur. Samet Ağaoğlu'nun Hep Gençlik dergisinde Adnan Sacit müstearıyla başka yazıları da çıkmıştır. (Ağaoğlu; 1978, 74).

dargınlık olamamıştır. Genç Türk Edebiyatı Birliği'nin en önde gelen kişisi olan Samet Ağaoğlu anılarında, bu derneği şu cümlelerle değerlendiriyor:

“İki yıl yaşayabilen bir Edebiyatçılar Birliği, ancak üç sayı çıkabilmiş bir dergi. Ama son elli yılın edebiyat tarihinde yer alabildi. Ahmet Muhip Dranas, Behçet Kemal Çağlar, Hamit Macit Selekler gibi şöhretler hemen hemen ilk eserlerini Hep Gençlik'te yayınladılar. Benim ilk hikâyem, ilk yazılarım yine orada çıktı. Hıfzı Oğuz Bekata yazı hayatına bu dergide başladı.” (Ağaoğlu; 1978, 53).³¹

KAYNAKLAR

- AĞAOĞLU Samet, Babamın Arkadaşları, İletişim Yayınları, İstanbul 1998
- AĞAOĞLU Samet, İlk Köşe, Ağaoğlu Yayınları, İstanbul 1978
- AKAY Hasan, Servet-i Fünun Şiir Estetiği, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1998
- AKYÜZ Kenan, Modern Türk Edebiyatı'nın Ana Çizgileri, İnkilap Yayınları, İstanbul 1995
- BİROL Babacan, Ara Nesil'de Tenkit, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1993
- ÇINARLI Mehmet, “Hisar”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Cilt:4, Dergâh Yayınları, İstanbul 1981, s.242
- EMİL Birol, Türk Kültür ve Edebiyatından; Meseleler, Akçağ Yayınları, Ankara 1997
- EMİROĞLU Öztürk, Türkiye'de Edebiyat Toplulukları, Akçağ Yayınları, Ankara 2003
- ENGİNÜN İnci, “Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri”, Türk Dili Dergisi, N:481-482, (1992), s.565
- ENGİNÜN İnci, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2008
- ERCİLASUN Bilge, İkinci Meşrutiyet Devrinde Tenkit, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1995
- ERCİLASUN Bilge, Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler, Akçağ Yayınları, Ankara 1977
- KAPLAN Mehmet, Tefik Fikret, Dergâh Yayınları, İstanbul 1993
- KAPLAN Mehmet, Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar, Dergâh Yayınları, İstanbul 1987
- KAPLAN Ramazan, Şiirimizde İkinci Yeni Hareketi, , Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1981.
- KAPLAN Ramazan, Edebiyat Eseri Karşısında Edebiyat Tarihçisinin Sorumluluğu, Hece, N:135, (2008), s.56
- KARADENİZ Abdürrahim, Vasfî mahir Kocatürk'ün (Büyük) Türk Edebiyatı Tarihi, Hece, N:135,s 90
- KERMAN Zeynep, “Fecr-i Atı”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Cilt:3, Dergâh Yayınları, İstanbul 1979, s.173
- KÖPRÜLÜ Fuat, Türk Edebiyatı Tarihi, Ötüken Yayınları, İstanbul 1986

³¹ Topluluk dağıldıktan sonra grubun üyelerinden Hıfzı Oğuz Bekata, Çığır adında kendi dergisini çıkardı. (Ağaoğlu; 1978, 17).

- LANSON Gustave, Tarih-i Edebiyatta Usul, Çev: Yusuf Şerif, Remzi Kitabevi, İstanbul 1937
- NARLI Mehmet, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Hece, N:135, s.73
- OKAY Cüneyd, Türk Yurdu, Akçağ Yayınları, Ankara 2006
- OKAY Orhan, “Edebiyatımızın Batılılaşması Yahut Yenileşmesi”, Büyük Türk Klasikleri, C.8, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1988, s.306
- OKAY Orhan, “Yirminci Yüzyılın Başından Cumhuriyete Yeni Türk Şiiri”, Türk Dili Dergisi, Sayı:481-482, (1992) , s.290
- OKAY Orhan, Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2005
- OKAY Orhan, Konuşmalar, Akçağ Yayınları, Ankara 1998
- ÖKSÜZ Yusuf Ziya, Türkçenin Sadeleşme Tarihi Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu-Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995
- ÖZARSLAN Ersin (1994), Bir Ara Nesil Edebiyatçısı ve Gazetecisi Mustafa Reşid Bey Hayatı ve Eserleri, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eruzurum
- ÖZDEMİR Emin, Türk ve Dünya Edebiyatı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994
- ÖZKIRIMLI Atilla, Tarih İçinde Türk Edebiyatı, Ümit Yayıncılık, Ankara 1995
- PARLATIR İsmail, “XIX. Yüzyıl Yeni Türk Şiir”, Türk Dili Dergisi, Sayı:481-482, (1992), s. 10
- SAĞLAM M.Halil, “İkinci Meşrutiyet Dönemi Türk Basınında Rübab Dergisinin Yeri ve Önemi”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, N:21, (2009), s.436
- SAĞLAM Nuri, “Medeniyet Tarihimizin En Girift Labirenti: Türk Edebiyatı Tarihi”, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, N:7, (2006), s.22
- SAZYEK Hakan, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1996
- TANPINAR Ahmet Hamdi, 19.Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 1988
- TANPINAR Ahmet Hamdi., Edebiyat Üzerine Makaleler, Dergah Yayınları, İstanbul 1977
- TUNAYA Tarık Zafer, Türkiye’de Siyasi Partiler, İletişim Yayınları, İstanbul 2007
- TUNCER Hüseyin, Beş Hececiler, Akademi Kitabevi, İzmir 1994
- TURAL Sadık Kemal vd, Türk Dünyası El Kitabı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1992
- ÜLKEN Hilmi Ziya, Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi, Ülken Yayınları, İstanbul 1992
- WELLEK, R. ve Warren, A., Edebiyat Biliminin Temelleri, Çev: Ahmet Edip Uysal, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983
- Yıllık 1962, Türk Edebiyatçılar Birliği Yayınları, Vatan Yayınları, İstanbul 1963.